

Bibliografia anarchokapitalizmu opatrzona komentarzem

Autor: **Hans-Hermann Hoppe**

Źródło: lewrockwell.com

Tłumaczenie: **Tomasz Kłosiński**

Artykuł opublikowany pierwotnie w 2001 r.

Oto obowiązkowe lektury na temat [anarchokapitalizmu](#), który może także być nazywany ładem naturalnym, anarchią prywatnej własności, uporządkowaną anarchią, radykalnym kapitalizmem, społeczeństwem prawa prywatnego lub społeczeństwem bezpieczeństwa. Celem niniejszego artykułu nie jest stworzenie wyczerpującej listy pozycji. W istocie uwzględnione zostały tutaj jedynie dzieła w języku angielskim, które są obecnie w druku, bądź w przygotowaniu. Należy pamiętać, że sugestie są mile widziane, zwłaszcza w „Sekcji IV: Pisma pokrewne”.

I. Murray N. Rothbard i austro-libertarianizm

Na szczycie każdej listy dotyczącej anarchokapitalizmu musi znaleźć się nazwisko [Murray'a N. Rothbarda](#). Nie byłoby mowy o żadnym ruchu anarchokapitalistycznym bez Rothbarda. Jego prace zainspirowały i zdefiniowały myślenie nawet takich libertarian, jak na przykład [Robert Nozick](#), którzy znacząco odeszli od myśli Rothbarda, czy to metodologicznie, czy też merytorycznie. Wszystkie prace Rothbarda są istotne dla przedmiotu anarchokapitalizmu, ale centralne znaczenie mają:

- „Etyka wolności”, najbardziej kompleksowe przedstawienie i obrona libertariańskiego kodeksu praw, jakie dotychczas powstało. Zakorzeniona w tradycji prawa naturalnego oraz jego rozumowaniu aksjomatyczno-dedukcyjnym. Rothbard wyjaśnia pojęcia praw człowieka, samoposiadania, pierwotnego zawłaszczenia, umowy, agresji oraz kary. Ukazuje brak możliwości moralnego uzasadnienia dla państwa, oraz obala argumenty wybitnych libertariańskich zwolenników ograniczonego etatyzmu, takich

jak [Ludwig von Mises](#), [Friedrich A. von Hayek](#), [Isaiah Berlin](#) oraz Robert Nozick.

- W „O nową wolność” Rothbard stosuje abstrakcyjne zasady libertarianizmu do rozwiązywania bieżących problemów państwa opiekuńczego. Jak bezpaństwowe społeczeństwo zapewni takie dobra, jak edukacja, pieniądze, ulice, policja, sądy, obrona narodowa, ubezpieczenia społeczne, ochrona środowiska itd.? Tutaj znajdziecie odpowiedzi.
- „Interwencjonizm, czyli władza a rynek” jest najbardziej wszechstronną teoretyczną analizą nieefektywności i kontrproduktywnych skutków wszelkich możliwych form interwencji rządowych w rynek, od kontroli cen, przymusowych karteli, przepisów antymonopolowych, licencji, ceł, po przepisy prawa pracy zabraniające pracy dzieci, patenty, czy wszelkie formy opodatkowania (włączając w to propozycje [Henry'ego George'a](#) dotyczące podatku jedyneego od gruntów).
- „Egalitaryzm jako bunt przeciw ludzkiej naturze” jest wspaniałą kolekcją esejów Rothbarda o filozoficznych, ekonomicznych i historycznych aspektach libertarianizmu, poczynając od wojny i rewolucji, do wyzwolenia kobiet i dzieci. Rothbard ukazuje swój dług intelektualny względem Ludwiga von Misesa i austriackiej szkoły ekonomii (prakseologii) oraz względem [Lysandera Spoonera](#), [Benamina Tuckera](#) oraz anarchoindywidualistycznej filozofii politycznej. Ten zbiór jest najlepszym wprowadzeniem do myśli Rothbarda i jego programem badawczym nad libertarianizmem.
- Czterotomowa praca pt. „[Conceived in Liberty](#)” to obszerna praca historyczna o kolonialnej Ameryce i roli jaką odegrały w niej libertariańskie ruchy i idee.
- Dwutomowe magisterium „[An Austrian Perspective on the History of Economic Thought](#)” śledzi rozwój libertariańskiej myśli ekonomicznej i filozoficznej na przestrzeni epok.
- „[Irrepressible Rothbard](#)” zawiera zachwycający libertariański komentarz do zagadnień politycznych, społecznych i kulturowych, napisany podczas ostatniej dekady życia Rothbarda.
- [Justin Raimondo](#) napisał wnikliwą biografię Rothbarda pt. „Murray N. Rothbard: An Enemy of the State” (polskie tłumaczenie pt. „Przeciw państwu. Życie Murraya Rothbarda” jest przygotowane przez [Stowarzyszenie Libertariańskie](#)).

Austro-libertariańska tradycja stworzona przez Rothbarda jest kontynuowana przez [Hansa-Hermann Hoppe](#). W dziele „[Demokracja – bóg który zawiódł](#)” Hoppe przychylnie porównuje monarchię względem demokracji, ale krytykuje obydwa ustroje, jako etycznie i ekonomicznie nieefektywne, opowiadając się za ładem naturalnym z konkurencyjnymi dostawcami bezpieczeństwa i ubezpieczeń. Rewiduje fundamentalne, ortodoksyjne interpretacje historyczne i rozpatruje centralne pytania strategii libertarian.

„Ekonomia i etyka własności prywatnej” Hoppego zawiera aksjomatyczną obronę zasady samoposiadania i pierwotnego zawłaszczenia: każdy opowiadający się przeciw tym zasadom uczestniczy w performatywnej i praktycznej sprzeczności.

„[The Myth of National Defense](#)” jest z kolei zbiorem esejów międzynarodowego zespołu badaczy nauk społecznych, dotyczący relacji między państwem a wojną, oraz możliwości nieetatystycznej obrony własności: przez ochotnicze milicje, najemników, partyzantkę, ubezpieczeniowe agencje ochrony, etc.

II. Alternatywne podejścia do anarchokapitalizmu

Poniżsi autorzy dochodzą do podobnych wniosków, ale docierają do nich na inne sposoby i w innym stylu. Chociaż podejście Rothbarda i Hoppego odwołuje się do prawa naturalnego i prakseologii, istnieją także utylitarni, deontyczni, empirystyczni, historycystyczni, pozytywistyczni i po prostu eklektyczni obrońcy anarchokapitalizmu.

„[The Structure of Liberty](#)” [Randy'ego E. Barnetta](#) jest znakomitym omówieniem wymagań liberalnego/libertariańskiego społeczeństwa z punktu widzenia prawnika i teoretyka prawa. Pod silnym wpływem F. A. von Hayeka, Barnett używa terminu „policentryczny porządek konstytucyjny” na określenie anarchokapitalizmu.

„[The Enterprise of Law](#)” [Bruce'a L. Bensona](#) jest najbardziej wyczerpującym empiryczno-historycznym studium nad anarchokapitalizmem. Benson dostarcza obfite dowody empiryczne na poparcie tezy o sprawnym funkcjonowaniu prawa i porządku wytwarzanego przez rynek. Kontynuacja tej pracy, zatytułowana „[To Serve and Protect](#)”, również godna jest polecenia.

„[The Machinery of Freedom](#)” [Davida D. Friedmana](#) przedstawia utylitarne argumenty przemawiające za anarchokapitalizmem: zwięzłe, łatwe w lekturze, z wieloma zastosowaniami: od edukacji po ochronę własności.

[Anthony de Jasay](#) preferuje [deontyczne](#) podejście do etyki. Jego pisarstwo — w „[The State](#)”, w „Choice, Contract, Consent” oraz w doskonałej kolekcji esejów „[Against Politics](#)” — jest teoretyczne, bazuje na ekonomii neoklasycznej i teorii gier. Genialna krytyka [teorii wyboru publicznego](#) i [ekonomii konstytucyjnej](#) oraz koncepcji minarchizmu.

„[Rynek i wolność](#)” Morrisa i Lindy Tannehillów ma wyraźnie randowski posmak. Autorzy jednakże stosują propaństwowe argumenty [Ayn Rand](#) na poparcie przeciwnych, anarchistycznych wniosków. Jest to znakomita, choć dość często pomijana, analiza funkcjonowania konkurencyjnych producentów bezpieczeństwa (ubezpieczycieli, sędziów rozjemczych itd.).

III. Prekursorzy współczesnego anarchokapitalizmu

Współczesny ruch anarchokapitalistyczny ma kilku wybitnych prekursorów z XIX i początku XX w. Choć niepozbawione braków — jak kwestia własności ziemi w nurcie reprezentowanym przez [Herberta Spencera](#), lub teoria pieniądza i odsetek w nurcie reprezentowanym przez Spoonera i Tuckera — niższe pozycje pozostają niezastąpione i niemające sobie równych (wykaz ten jest chronologiczny i systematyczny, a nie alfabetyczny).

Przełomowy artykuł [Gustave'a de Molinari](#) z 1849 r. pt. „[Produkcja bezpieczeństwa](#)” stanowi prawdopodobnie największy wkład we współczesną teorię anarchokapitalizmu. Molinari przekonuje, że monopol jest zły dla konsumentów, również w przypadku monopolu na ochronę. Domaga się konkurencji w dziedzinie produkcji bezpieczeństwa, tak jak w każdej innej gałęzi produkcji.

„[Social Statics](#)” Herberta Spencera jest wybitnym filozoficznym omówieniem praw naturalnych w tradycji [Johna Locke'a](#). Spencer broni [prawa do ignorowania państwa](#). Ponadto mocno polecane są jego „Zasady etyki”.

[Auberon Herbert](#) był uczniem Spencera. W książce „[The Right and Wrong of Compulsion by the State](#)” rozwija spencerowską ideę prawa równej wolności do jej logicznego, spójnego, anarchokapitalistycznego końca. Herbert jest ojcem libertariańskiego [woluntaryzmu](#).

Lysander Spooner był XIX-wiecznym amerykańskim prawnikiem i teoretykiem prawa. Nikt kto czytał jego esej „[Konstytucja bez autorytetu](#)”,

opublikowany w „The Lysander Spooner Reader”, nigdy więcej nie spojrzysz na rząd tym samym wzrokiem. Spooner roznosi w pył ideę umowy społecznej.

Związała historia myśli anarchoindywidualistycznej i związanego z nią ruchu w XIX-wiecznej Ameryce, ze szczególnym uwzględnieniem Spoonera i Tuckera, zawarta została w „[Men Against the State](#)” [Jamesa J. Martina](#).

[Franz Oppenheimer](#) był lewicowym anarchistą i niemieckim socjologiem. W „[The State](#)” czyni on rozróżnienie pomiędzy ekonomicznymi (pokojowymi i produktywnymi) a politycznymi (przymusowymi i pasożytniczymi) środkami pozyskiwania majątku oraz wyjaśnia, że państwo jest narzędziem dominacji i wyzysku.

[Albert J. Nock](#) był pod wpływem Franza Oppenheimera. W „[Państwo – nasz wróg](#)” wyjaśnia antyspołeczną, drapieżną naturę państwa i kreśli ostre rozróżnienie pomiędzy rządem, jako dobrowolnie uznanym autorytetem, a państwem. Prace Nocka wpłynęły na [Franka Chodorova](#), który następnie wpłynął na młodego Murraya Rothbarda. W „[Fugitive Essays](#)”, zbiorze prorynkowych i antypaństwowych komentarzy politycznych i ekonomicznych, Chodorov atakuje opodatkowanie jako grabież.

IV. Pisma pokrewne

Choć niezwiązane bezpośrednio z tematem anarchokapitalizmu i napisane przez mniej radykalnych libertarian, a nawet przez autorów spoza kręgu libertariańskiego, poniższe pozycje są nieocenione dla dogłębnego zrozumienia wolności, ładu naturalnego i państwa.

„[The Costs of War](#)”, pod redakcją [Johna V. Densona](#), to zbiór esejów wybitnej grupy libertariańskich i paleokonserwatywnych uczonych z różnych dziedzin, który demaskuje agresywną naturę państwa. Prawdopodobnie najbardziej antywojenna książka kiedykolwiek wydana. Polecam również zbiór tekstów Densona pt. „[Reassessing the Presidency](#)” o rozrastaniu się władzy państwowej.

„[Secession, State, and Liberty](#)” [Davida Gordona](#) to zbiór esejów współczesnych filozofów, ekonomistów i historyków w obronie prawa do secesji.

Tom I „[Law, Legislation, and Liberty](#)” Friedricha A. von Hayeka jest ważnym studium o „spontanicznej” ewolucji prawa, różnicy między prawem a ustawodawstwem, oraz rozróżnieniu prawa prywatnego od prawa publicznego.

„Traktat o władzy” [Bertranda de Jouvenel](#) to znakomity opis rozwoju władzy państwowej, z wieloma ważnymi spostrzeżeniami dotyczącymi roli

arystokracji jako obrońcy wolności i masowej demokracji jako promotora władzy państwa. Pokrewna i również godna polecenia jest jego praca pt. „Sovereignty”.

„Rozprawa o dobrowolnej niewoli” autorstwa [Étienne de La Boétie](#) to klasyczne, XVI-wieczne studium źródła władzy rządowej. La Boétie pokazuje, że władza państwa opiera się wyłącznie na „opinii” publicznej. Wynika z tego, że każde państwo może się rozpaść — natychmiastowo i bez żadnej przemocy — po prostu ze względu na zmianę w opinii publicznej.

Napisane przez [Bruno Leoniego](#) „[Freedom and the Law](#)” jest wcześniejszym — i pod pewnymi względami lepszym — omówieniem tematów podobnych do tych dyskutowanych przez Hayeka. Leoni obrazuje prawo rzymskie jako raczej odkrywane przez niezależnych sędziów, a nie dekretowane czy ustanawiane przez władze centralne — a tym samym podobne do angielskiego prawa zwyczajowego.

[Robert Nisbet](#), „[The Quest for Community](#)” (opublikowane wcześniej pod bardziej konkretnym tytułem „Community and Power”) wyjaśnia ochronną funkcję instytucji społecznych pośredniczących między jednostkami a państwem, oraz tendencję państwa do osłabiania i niszczenia tych instytucji, w celu pozyskania całkowitej kontroli nad wyizolowaną jednostką.

[Journal of Libertarian Studies](#) to interdyscyplinarny kwartalnik założony przez Murraya N. Rothbarda i obecnie redagowany przez Hansa-Hermann'a Hoppego, który jest nieodzownym źródłem informacji dla każdego poważnego badacza libertarianizmu i anarchokapitalizmu.

Poniższe artykuły opublikowane w JLS bezpośrednio dotyczą anarchokapitalizmu:

- Terry Anderson, P.J. Hill, „[Amerykańskie doświadczenie z anarchokapitalizmem: Dzikie Zachód nie tak bardzo dziki](#)”.
- Randy E. Barnett, „[Whither Anarchy? Has Robert Nozick Justified the State?](#)”.
- Randy E. Barnett, „[Toward a Theory of Legal Naturalism](#)”.
- Bruce L. Benson, „[Enforcement of Private Property Rights in Primitive Societies](#)”.
- Bruce L. Benson, „[Customary Law with Private Means of Resolving Disputes and Dispensing Justice](#)”.
- Bruce L. Benson, „[Reciprocal Exchange as the Basis for Recognition of Law](#)”.
- Bruce L. Benson, „[Restitution in Theory and Practice](#)”.

- Walter Block, „[Free Market Transportation: Denationalizing the Roads](#)”.
- Walter Block, „[Hayek's Road to Serfdom](#)”.
- Roy A. Jr. Childs, „[The Invisible Hand Strikes Back](#)”.
- Alfred G. Cuzan, „[Czy kiedykolwiek uciekniemy od anarchii?](#)”.
- James D. Davidson, „[Note on Anarchy, State, and Utopia](#)”.
- Larry Eshelman, „[Might versus Right](#)”.
- Williamson M. Evers, „[Toward a Reformulation of the Law of Contracts](#)”.
- Williamson M. Evers, „[The Law of Omissions and Neglect of Children](#)”.
- Peter J. Ferrara, „[Retribution and Restitution: A Synthesis](#)”.
- Karl T. Fielding, „[The Role of Personal Justice in Anarcho-Capitalism](#)”.
- Walter E. Grinder, John Hagel, III, „[Toward a Theory of State Capitalism](#)”.
- David M. Hart, „Gustave de Molinari and the Anti-Statist Liberal Tradition”
([część 1](#), [2](#) i [3](#)).
- Hans-Hermann Hoppe, „[Fallacies of Public Goods Theory and the Production of Security](#)”.
- Hans-Hermann Hoppe, „[Analiza klasowa: marksizm a szkoła austriacka](#)”.
- Hans-Hermann Hoppe, „[The Private Production of Defense](#)”.
- N. Stephan Kinsella, „[Punishment and Proportionality](#)”.
- N. Stephan Kinsella, „[New Rationalist Directions in Libertarian Rights Theory](#)”.
- N. Stephan Kinsella, „[Inalienability and Punishment](#)”.
- Leonard P. Liggio, „[Charles Dunoyer and French Classical Liberalism](#)”.
- Eric Mack, „[Voluntaryism: The Political Thought of Auberon Herbert](#)”.
- Wendy McElroy, „[The Culture of Individualist Anarchism in Late 19th-Century America](#)”.
- Robert W. McGee, „[Secession Reconsidered](#)”.
- David Osterfeld, „[Internal Inconsistencies in Arguments for Government: Nozick, Rand, Hospers](#)”.
- David Osterfeld, „[Anarchism and the Public Goods Issue: Law, Courts, and the Police](#)”.
- Jeffrey Paul, „[Nozick, Anarchism, and Procedural Rights](#)”.
- Joseph R. Peden, „[Property Rights in Celtic Irish Law](#)”.
- Steven A. Peterson, [Moral Development and Critiques of Anarchism](#).
- Ralph Raico, „[Classical Liberal Exploitation Theory](#)”.
- Murray N. Rothbard, „[Robert Nozick and the Immaculate Conception of the State](#)”.

- Murray N. Rothbard, „[Rola intelektualistów w przemianie społecznej w kierunku laissez-faire](#)”.
- Murray N. Rothbard, „[Dekompozycja państwa narodowego](#)”.
- John T. Sanders, „[The Free Market Model versus Government: A Reply to Nozick](#)”.
- George H. Smith, „[Justice Entrepreneurship in a Free Market](#)”, (z komentarzami [Stevena Strasnicka](#), [Roberta Formani](#) oraz [Randy'ego Barnetta](#) oraz z [odpowiedzią Smitha](#), w tym samym numerze).
- John D. Sneed, „[Order without Law: Where will Anarchists Keep the Madmen?](#)”.
- Edward Stringham, „[Market Chosen Law](#)”.
- Patrick Tinsley, „[Prywatna policja](#)”.
- Carl Watner, „[The Proprietary Theory of Justice in the Libertarian Tradition](#)”.